

IZVEŠTAVANJE O TOKOVIMA GOTOVINE

Miloš Pavlović*, Ekonomski fakultet Kosovska Mitrovica, Univerzitet u Prištini
Jovan Bogdanović, Telekom Srbija a. d.

Sažetak: Tokovi gotovine predstavljaju „krvotok“ preduzeća bez čijeg stalnog protoka preduzeće ne bi moglo da funkcioniše. Izveštaj o tokovima gotovine je zakonom propisan finansijski izveštaj koji zainteresovanim korisnicima pruža informacije o prilivima i odlivima gotovine po osnovu poslovnih, investicionih i aktivnosti finansiranja u toku obračunskog perioda. U radu će biti reči o nastanku i značaju Izveštaja o tokovima gotovine, definišaćemo osnovne kategorije ovog izveštaja, izvršiti klasifikaciju tokova gotovine po osnovu tri grupe aktivnosti i prikazati metodologiju sastavljanja ovog izveštaja u skladu sa MRS 7.

Ključne reči: tokovi gotovine, Izveštaj o tokovima gotovine, finansijski izveštaji, poslovne aktivnosti, investicione aktivnosti, finansijske aktivnosti, MRS 7.

CASH FLOW STATEMENT

Abstract: A cash flow is „bloodstream“ of business and without constant cash flow a company would not be able to function. The cash flow statement is statutory financial report that provides information to the interested parties on cash inflows and outflows from operating, investing and financing activities during the accounting period. This paper will discuss the origin and significance of the cash slow statement; in addition, we will define the main categories of this statement and present the methodology of its composition in accordance with IAS 7.

Key words: cash flows, statement of cash flow, financial statements, business activities, investment activities, financial activities, IAS 7.

JEL classification: M41

1. UVOD

Sistem finansijskog računovodstva jeste jedan od najvažnijih sistema za pružanje informacija u preduzeću, a u okviru njega i finansijsko izveštavanje

---

* milospavlovic84@hotmail.com

čija se uloga sastoji u ostvarivanju stabilne i pouzdane infrastrukture u komunikaciji preduzeća s okruženjem. Pored toga, finansijski izveštaji predstavljaju veoma važan izvor informacija o transakcijama koje preduzeće ima sa okruženjem, a bez kojih je nemoguće adekvatno organizovati poslovanje preduzeća i donositi ispravne odluke.

Tradicionalni finansijski izveštaji, bilans stanja i bilans uspeha, nisu u mogućnosti da u dovoljnoj meri odgovore sve složenijim zahtevima poslovanja u savremenim uslovima koji su, pre svega, vezani za analizu i ocenu pojedinih aspekata poslovanja preduzeća pri donošenju odluka ili poslovnom planiranju. Naime, bilans stanja pokazuje stanje sredstava i izvora sredstava na određeni dan, a bilans uspeha pokazuje uspešnost poslovanja preduzeća, odnosno njegovu zarađivačku sposobnost u određenom izveštajnom periodu obično od godinu dana. U pomenutim izveštajima nema dovoljno informacija o pribavljanju i trošenju gotovine preduzeća, što predstavlja veoma značajnu informaciju menadžmentu preduzeća, jer nije retka situacija da se u bilansu uspeha iskaže dobitak, a da preduzeće u svom poslovanju zabeleži smanjenje salda gotovine i ima problem sa likvidnošću.

Upravo iz tih razloga, paralelno sa bilansom stanja i bilansom uspeha, sastavlja se i Izveštaj o tokovima gotovine, u kome je dat pregled novčanih tokova preduzeća u toku izveštajnog perioda.

Izveštaj o tokovima gotovine (eng. Statement of Cash flow) sadrži informacije o prilivima i odlivima (upotrebi) gotovine klasifikovanih prema poslovnim, investicionim i finansijskim aktivnostima. Radi se o finansijskom izveštaju koji omogućava da se prati novac koji ulazi i izlazi iz preduzeća.

Informacije iz Izveštaja o tokovima gotovine, ako se na adekvatan način povežu sa informacijama iz drugih finansijskih izveštaja (bilans stanja, bilans uspeha i nekih računa glavne knjige) pomažu menadžmentu preduzeća, ali i eksternim korisnicima, da dobiju potpuniji uvid u *likvidnost i solventnost* preduzeća.

U radu će biti reči o nastanku i značaju Izveštaja o tokovima gotovine, definišaćemo osnovne kategorije ovog izveštaja, izvršiti klasifikaciju tokova po osnovu tri grupe aktivnosti (poslovne, investicione, finansijske) i prikazati metodologiju sastavljanja ovog izveštaja u skladu sa MRS 7.

2. NASTANAK I ZNAČAJ IZVEŠTAJA O TOKOVIMA GOTOVINE

Istorija Izveštaja o tokovima gotovine može se pratiti unazad do 1863. godine. U ovoj godini preduzeće *Dowlais Iron Company* iz Velike Britanije se upravo oporavilo od privrednog kolapsa, ali nije imalo novca da investira u nove visoke peći, uprkos tome što je ostvarilo profit. Direktor te kompanije je problem

nedostatka novca za investiranje u nove visoke peći uprkos ostvarenom profitu objasnio kroz finansijski izveštaj koji je nazvao „poređenje bilansa stanja“. Ovaj izveštaj se smatra pretečom izveštavanja o tokovima gotovine.

U istoriji razvoja izveštavanja o tokovima gotovine kao ključna smatra se 1971. godina. U ovoj godini u SAD, FASB je definisao pravila koja su postala obaveza u skladu sa opšte prihvaćenim računovodstvenim standardima – US GAAP (*Generally Accepted Accounting Principles*), što se odnosilo na obavezu sastavljanja „Izveštaja o kretanju sredstava zasnovanih na gotovini“ kao obaveznog finansijskog izveštaja u okviru završnog računa. Međutim, proučavajući istoriju izveštavanja o tokovima gotovine, možemo videti da definicija „likvidnih sredstava“ nije bila standardizovana kod svih privrednih subjekata. U to vreme „neto obrtna sredstva (kapital)“ označavala su gotovinu u novcu, ali se taj termin koristio i za onaj iznos sredstava koji predstavlja razliku između sadašnje aktive i sadašnje pasive. Zbog toga je dolazilo do velikih razlika u sadržini pomenutog izveštaja (Meigs, Bettner, Whittington, & Meigs, 1999).

Ovakav izveštaj nije mogao da prezentuje u potpunosti sposobnost preduzeća da stvara gotovinu i na vreme izmiruje svoja dugovanja, jer se tokovi gotovine ne moraju poklapati sa tokovima rentabiliteta. Imajući to u vidu, FASB je usvajanjem odredbe iz 1987. godine SFAS 95, Izveštaj o promenama u finansijskom položaju zamenio **Izveštajem o tokovima gotovine** (*Cash Flow Statements*¹) koji je sa aspekta sadržine i forme bio strože definisan u odnosu na prethodni (Kintzele, 1990).

Kada je u pitanju evropska regulativa, Komitet za Međunarodne računovodstvene standarde (IASB) je 1977. godine usvojio standard MRS 7 – Izveštaj o tokovima sredstava (eng. *Funds Flow Statement*) koji se odnosio na pripremu Izveštaja o promenama u finansijskoj poziciji. Isti standard je revidiran i objavljen 1992. godine, pod nazivom Izveštaj o tokovima gotovine, koji se primenjuje za pripremu i prezentaciju finansijskih izveštaja počev od 1994. godine. Promena težišta informisanja imala je za cilj da obezbedi informacije o prilivu i odlivu gotovine preduzeća tokom obračunskog perioda i da omogući projekciju budućih tokova gotovine, što se i smatra centralnim ciljem finansijskog izveštavanja današnjice.

Sve njih interesuju informacije koje pruža Izveštaj o tokovima gotovine jer žele da znaju šta se dešava sa jednim od najvažnijih resursa preduzeća – gotovinom. „Prema tome ovaj izveštaj će, najopštije rečeno, pružiti sledeće informacije zainteresovanim korisnicima:

---

¹ Amandmanom od 6. septembra 2007. zvanični naziv se menja iz *Cash Flow Statement* u *Statement of Cash Flows*.

1. odakle dolazi gotovina tokom izveštajnog perioda,
2. kako je gotovina korišćena tokom perioda i
3. do kakvih je promena došlo u gotovini na kraju u odnosu na početak perioda“ (Kimmel, Weygandt, & Kieso, 2011, p. 15).

Izveštaj o tokovima gotovine je finansijski izveštaj koji omogućava da se prati novac koji ulazi i izlazi iz poslovanja. To je sastavni deo poslovanja i odlična alatka za menadžere i investitore koja pokazuje kako promene u bilansu stanja i bilansu uspeha utiču na gotovinu.

U suštini, „Izveštaj o tokovima gotovine objašnjava šta je sve u toku izveštajnog perioda uticalo na stanje gotovine iskazanog u bilansu stanja na početku izveštajnog perioda da bi se došlo do novog stanja gotovine na kraju obračunskog perioda (Libby, Libby, & Daniel, 2011, p. 638).

Informacije iz Izveštaja o tokovima gotovine, ako se na adekvatan način povežu sa informacijama iz drugih finansijskih izveštaja (bilans stanja, bilans uspeha i nekih računa glavne knjige), pomažu menadžmentu preduzeća ali i eksternim korisnicima da dobiju uvid u *likvidnost i solventnost* preduzeća.

Bez informacija o novčanim tokovima preduzeća nije moguće donositi adekvatne poslovne odluke i na taj način maksimizirati uspeh preduzetih aktivnosti. Menadžment ove informacije koristi za donošenje niza poslovnih odluka, počevši od ocene likvidnosti, preko politike dividendi, pa sve do ocene uspešnosti u ostvarenju postavljenih ciljeva i sagledavanju rezultata iz redovne aktivnosti, aktivnosti investiranja i finansiranja, kao i sagledavanju doprinosa svake od njih u rezultatu poslovanja.

Za eksterne korisnike, ove informacije su u funkciji ocene poslovne uspešnosti, zaduženosti, likvidnosti i solventnosti preduzeća. Investitori, kreditori, država i ostali zainteresovani korisnici na taj način stižu uvid u profitabilnost preduzeća i vrše procenu rizika saradnje sa tim preduzećem.

Prema tome, informacije Izveštaja o tokovima gotovine korisnicima pomažu u:

- oceni mogućnosti preduzeća da ostvari gotovinu i gotovinske ekvivalente i mogućnosti i potrebe preduzeća da iskoristi te gotovinske prilive;
- proceni sposobnosti preduzeća da utiče na iznose i vremenski raspored gotovinskih tokova u cilju prilagođavanja promenjenim mogućnostima i okolnostima;
- poređenju poslovnih aktivnosti drugih preduzeća, jer novčani tok isključuje mogućnost korišćenja različitih računovodstvenih metoda za iste transakcije i događaje koji se tiču poslovnih aktivnosti, tako da se merama bilansne politike ne može, bar ne direktno, uticati na visinu iskazanog neto gotovinskog toka.

Uprava preduzeća može napred navedene ocene koristiti pri formulisanju:

1. poslovne politike,
2. politike dividendi i
3. politike ulaganja.

Izveštaj o tokovima gotovine, pružajući informacije o odnosu priliva i odliva gotovine, o područjima u kojima se ostvaruju prilivi i o područjima u kojima su locirane potrebe za gotovinom, omogućava upravi da pri definisanju poslovne politike prepozna osnovne pravce svoje poslovne aktivnosti. Na osnovu visine ostvarenog neto gotovinskog toka uprava formuliše svoju politiku dividendi, a prema izvorima gotovine određuje politiku ulaganja.

Investitorima Izveštaj o tokovima gotovine pruža informacije potrebne da bi se:

- ocenila sposobnost preduzeća da upravlja gotovinskim ekvivalentima,
- sagledala sposobnost preduzeća da generiše pozitivne buduće gotovinske tokove,
- ocenila njegova sposobnost da plaća dospele obaveze,
- ocenila sposobnost da plati dividende i kamate i
- stvorila mogućnost da se predvide potrebe za dodatnim finansiranjem.

Pored navedenog, izveštaj se može koristiti da bi se objasnile razlike između neto dobiti iskazane u računu uspeha i neto gotovinskih tokova nastalih kao rezultat poslovne aktivnosti.

3. GOTOVINA I EKVIVALENTI GOTOVINE KAO OSNOVNE KATEGORIJE IZVEŠTAJA O TOKOVIMA GOTOVINE

Izveštaj o tokovima gotovine objašnjava kako se od stanja gotovine na početku perioda – stanje gotovine u bilansu stanja prethodnog perioda, dolazi do stanja gotovine na kraju obračunskog perioda – stanje gotovine u bilansu stanja na kraju tekućeg perioda. Za potrebe ovog izveštaja potrebno je, pre svega, definisati osnovne kategorije ovog izveštaja – *gotovinu i gotovinske ekvivalente*.

U literaturi postoji veliki broj definicija i shvatanja gotovine. „U strogo legalnom smislu, gotovina je zakonsko sredstvo plaćanja koje predstavlja novac u nečijem džepu ili sefu kao što su papirni ili metalni novac prihvatljiv kao sredstvo razmene u nekoj zemlji. Odnosno, gotovina ili gotov novac je onaj deo novčane mase koji se sastoji iz novčanica i kovanog novca“ (Đukić, 2005, p. 56).

Nešto šire shvatanje gotovine podrazumeva „depozite u bankama i svaki oblik koji će banka prihvatiti“ (Meigs, Bettner, Whittington, & Meigs, 1999, p. 315). Dakle, pored novčanica i kovanog novca ovde se podrazumevaju i druge vrste

novca kao što je novac na tekućem ili deviznom računu, ali i novac na drugim računima u vidu depozita kod banaka.

„Može se reći da postoje tri shvatanja gotovine:

1. 'usko shvaćena gotovina' – novac na raspolaganju za svakodnevnu upotrebu u formi zakonitog sredstva plaćanja kao što su metalni i papirni novac u nečijem novčaniku (stanovništvo) odnosno kasi – blagajna preduzeća i na žiro ili tekućim računima preduzeća;
2. 'široko shvaćena gotovina' – koja u sebi uključuje i vrednosne papire – hartije od vrednosti koji se kupuju u cilju ponovne prodaje odnosno u trgovačke svrhe, i hartije od vrednosti kupljene u cilju dugotrajnog investiranja (akcije učešća) i oročene depozite kod banaka;
3. 'skoro gotovina' – ekvivalenti gotovine – stavke koje se mogu brzo i lako konvertovati u poznate iznose novca ali same po sebi nisu niti 'usko shvaćena gotovina' ni 'široko shvaćena gotovina'. Ekvivalenti gotovine obuhvataju one hartije od vrednosti koje se ne kupuju u svrhu ponovne prodaje ili dugoročnog ulaganja slobodnih sredstava. Najčešće se ekvivalentima gotovine smatraju: državne obveznice, državni blagajnički zapisi i sl“ (Đukić, 2005, p. 56).

„U ekvivalente gotovine spadaju sredstva:

1. koja je lako konvertovati u poznate iznose gotovine i
2. kod kojih postoji mali rizik da će doći do promene njihove vrednosti usled promene kamatne stope“ (Libby, Libby, & Daniel, 2011, p. 638).

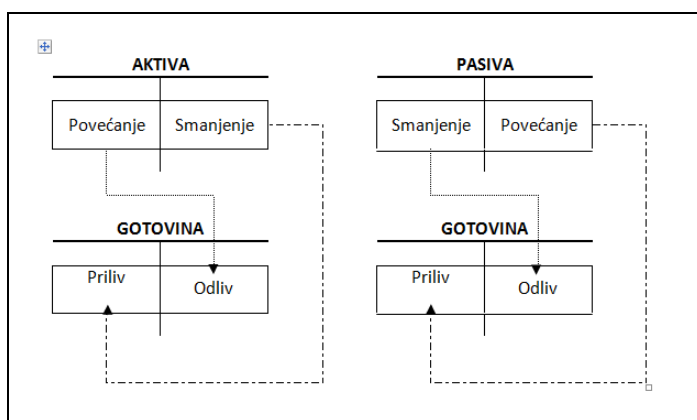
Pojam gotovine i gotovinskih ekvivalenata različito je definisan u okviru pojedinih nacionalnih standarda. Odbor za standarde u finansijskom računovodstvu – FASB je u SFAS 95 – Izveštaj o tokovima gotovine, gotovinu i gotovinske ekvivalente definisao na sledeći način:

Prema MRS 7, gotovina obuhvata gotovinu i depozite po viđenju. „Ekvivalenti gotovine su kratkoročne, visokolikvidne investicije koje se mogu brzo pretvoriti u poznate iznose gotovine i koje nisu pod uticajem značajnog rizika promene vrednosti. Ekvivalenti gotovine se drže za svrhe ispunjenja kratkoročnih obaveza, a ne za ulaganje ili druge svrhe. Da bi investicija ispunila uslov da bude ekvivalent gotovine mora biti moguće njeno nesmetano pretvaranje u poznati iznos gotovine i ona mora biti van uticaja značajnog rizika od promene vrednosti (FASB, 1987, pp. 6–7).“ Stoga se investicije uobičajeno karakterišu kao ekvivalent gotovine samo kada imaju kratak rok dospeća od, recimo, tri meseca ili kraći, od datuma sticanja. Investicije u kapital su izuzete iz ekvivalenata gotovine, osim ako su po svojoj suštini ekvivalenti gotovine, na primer u slučaju sticanja prioriternih akcija koje dospevaju u kratkom roku i imaju određeni datum otkupa.

Takođe, u osmom paragrafu ovog standarda se kaže da se bankarski zajmovi generalno smatraju aktivnostima finansiranja. Međutim, u nekim zemljama dozvoljena prekoračenja po bankovnim računima isplativa po viđenju čine sastavni deo upravljanja gotovinom entiteta. U tim slučajevima, dozvoljena prekoračenja po bankovnim računima se uključuju kao komponenta gotovine i ekvivalenata gotovine (FASB, 1987).

4. KLASIFIKACIJA TOKOVA GOTOVINE

Poslovni proces u preduzeću može se objasniti i kao konverzija gotovine u nenovčana sredstva – realitete, potraživanja i druga prava koja se potom konvertuju u gotovinu. Smisao ove konverzije ogleda se u tome da se iz svakog poslovnog ciklusa izvuče više gotovine nego što je uloženo. Taj višak gotovine predstavlja, pre svega, realizovani i naplaćeni dobitak, koji preduzeću ostaje za akumulaciju. Saglasno ovome nenovčana sredstva predstavljaju prosto neophodne tranzitne stanice u kružnom pretvaranju gotovine u gotovinu posredstvom različitih poslovnih i finansijskih operacija i transakcija. Na Slici 1 dat je šematski prikaz uticaja promena aktive i pasive na novčani tok preduzeća.

Slika 1. Uticaj promena u pozicijama aktive i pasive na novčani tok preduzeća.

Kao što vidimo, prilivi gotovine mogu se javiti usled:

1. povećanja pozicija pasive (obaveza ili sopstvenog kapitala po osnovu uplate vlasnika) ili
2. smanjenja pozicija aktive osim gotovine (pretvaranjem materijalnih ili nematerijalnih sredstava preko otpisa u gotovinu, na primer).

Do odliva gotovine dolazi:

1. smanjenjem pozicija pasive (izmirenjem obaveza ili povlačenjem kapitala od strane vlasnika) ili

2. povećanjem pozicija aktive osim gotovine (ulaganjem u materijalna, nematerijalna i druge oblike imovine osim gotovine).

Sve aktivnosti preduzeća usmerene su na kreiranje vrednosti za vlasnike i poverioce. Kreiranje vrednosti za vlasnike i poverioce jeste primarni cilj, međutim njega nije moguće ostvariti bez kreiranja vrednosti za potrošače. Prema tome, primarni cilj – ostvarivanje vrednosti za vlasnike i poverioce postiže se ostvarivanjem ovog drugog.

Kreiranje vrednosti kako za vlasnike i poverioce, s jedne, tako i za kupce s druge strane ostvaruje se kroz tri aktivnosti:

- „finansijske,
- investicione i
- poslovne“ (Kimmel, Weygandt, & Kieso, 2011, p. 9).

Da bi preduzeće moglo da posluje potrebno je da raspolaže gotovinom. **Finansijske aktivnosti** određuju odnos preduzeća sa sadašnjim i potencijalnim vlasnicima i kreditorima. U ove aktivnosti ubrajamo pribavljanje kapitala iz sopstvenih i pozajmljenih izvora.

Pribavljen kapital iz ovih izvora ulaže se u nabavku stalnih i obrtnih sredstava kojima se kompanija osposobljava za obavljanje delatnosti. Novac pribavljen po osnovu aktivnosti finansiranja se ulaže i ove aktivnosti se nazivaju **investicione aktivnosti**.

Kada preduzeće obezbedi neophodna sredstva ono može da počne sa radom. Delatnost jednog preduzeća materijalizuje se kroz obavljanje **poslovnih aktivnosti**. Poslovne aktivnosti su povezane sa ostvarivanjem ključnih prihoda (prihoda od prodaje i drugih prihoda) i ključnih rashoda (troškovi amortizacije, materijala, zarada i drugih troškova).

Pomenute aktivnosti predstavljaju poslovne događaje (transakcije) koje računovodstvo beleži i na kraju poslovne godine sažima u finansijske izveštaje: bilans stanja, bilans uspeha, Izveštaj o tokovima gotovine i Izveštaj o promenama na kapitalu.

Analogno ovim aktivnostima, prema MRS 7 – Izveštaj o tokovima gotovine, svi novčani tokovi koje preduzeće realizuje mogu se javiti kao:

- novčani tokovi iz poslovnih (operativnih) aktivnosti,
- novčani tokovi iz aktivnosti investiranja i
- novčani tokovi iz finansijskih aktivnosti.

Ovakvo razvrstavanje aktivnosti korisnicima Izveštaja o tokovima gotovine omogućava:

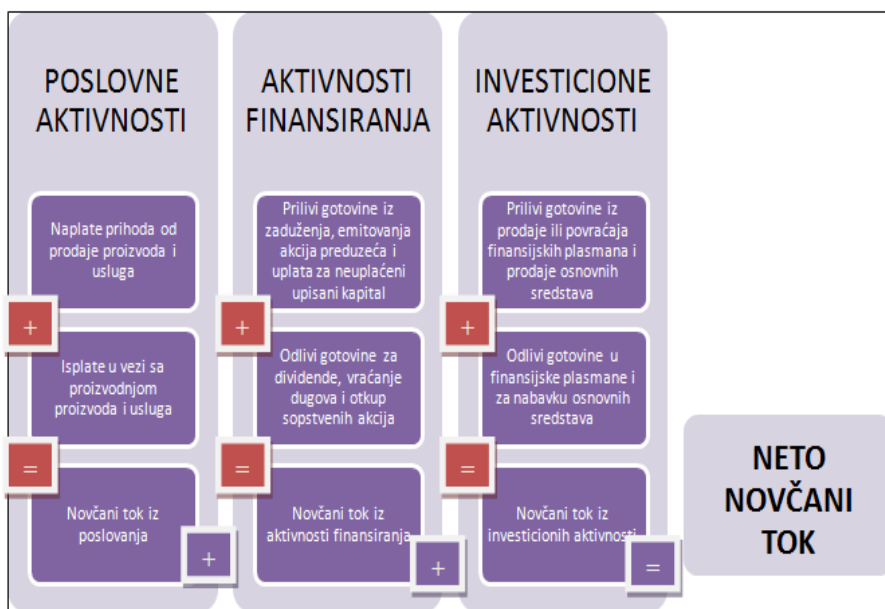

- ocenu uticaja navedenih aktivnosti na finansijski položaj preduzeća i
- procenu odnosa između samih aktivnosti.

Prema tome, na osnovu navedenih aktivnosti ocenjuje se učešće priliva i odliva gotovine i ekvivalenata gotovine pojedinih grupa aktivnosti u ukupnom poslovanju, a na osnovu toga i doprinos pojedinih aktivnosti ukupnom finansijskom rezultatu, dok se na osnovu neto novčanog toka može videti koje su aktivnosti imale pozitivan, a koje negativan efekat na krajnji saldo gotovine na kraju perioda.

Neto novčani tok predstavlja razliku između priliva i odliva gotovine. Neto novčani tok za određeni izveštajni period predstavlja zbir neto novčanog toka iz poslovnih aktivnosti, neto novčanog toka iz aktivnosti investiranja i neto novčanog toka iz aktivnosti finansiranja (Slika 2).

Ukoliko je neto novčani tok pozitivan, povećava se stanje gotovine i gotovinskih ekvivalenata i obrnuto.

Slika 2. Neto novčani tok perioda.

Treba napomenuti da je pri klasifikaciji transakcija moguće da tokovi gotovine koje izaziva jedna transakcija budu klasifikovani na različite načine. Na primer, kod isplate anuiteta, iznos rate se smatra odlivom po osnovu aktivnosti finansiranja, a kamata odlivom po osnovu poslovne aktivnosti.

Imajući u vidu podelu novčanih tokova na tokove iz poslovnih, investicionih i finansijskih aktivnosti, osnovni elementi Izveštaja o tokovima gotovine mogu se prikazati sledećom tabelom:

Tabela 1

Izveštaj o tokovima gotovine

I NOVČANI TOKOVI IZ POSLOVNE AKTIVNOSTI
Prilivi
Odlivi
Neto gotovinski tok iz poslovne aktivnosti
II NOVČANI TOKOVI IZ INVESTICIONIH AKTIVNOSTI
Prilivi
Odlivi
Neto gotovinski tok iz investicionih aktivnosti
III NOVČANI TOKOVI IZ FINANSIJSKIH AKTIVNOSTI
Prilivi
Odlivi
Neto gotovinski tok iz finansijskih aktivnosti
Neto povećanje (smanjenje) gotovine
Gotovina na početku perioda
Gotovina na kraju perioda

Napomena. Prikaz autora.

Treba napomenuti da „u Izveštaju o tokovima gotovine neće biti iskazane one transakcije koje imaju negotovinski karakter, odnosno, koje nemaju neposredni uticaj na tekuće gotovinske tokove, iako utiču na strukturu kapitala i imovinu preduzeća. Pre svega se radi o transakcijama investiranja i finansiranja koje ne zahtevaju korišćenje gotovine ili gotovinskih ekvivalenata, kao što su: pretvaranje kratkoročnih kredita u dugoročne, pretvaranje dugoročnih kredita u kapital, kao i kretanja između stavki koje predstavljaju gotovinu, odnosno gotovinske ekvivalente (npr. prenos novca iz blagajne na tekući račun)“ (MRS 7, paragrafi 43 i 44).

4.1. TOKOVI GOTOVINE IZ POSLOVNIH AKTIVNOSTI

Poslovne aktivnosti preduzeća čine glavne transakcije iz kojih proizilaze poslovni prihodi i rashodi. U ove aktivnosti ubrajamo: prodaju gotovih proizvoda, usluga i robe na eksternom tržištu; plaćanje obaveza prema dobavljačima po osnovu nabavke materijala, robe i usluga; transakcije plaćanja

različitih troškova poslovanja (isplata proizvodnih i neproizvodnih usluga, isplate troškova zarada i drugih poslovnih rashoda); plaćanje drugih obaveza (za poreze i doprinose i sl.) i dr. (Knežević, 2009).

Pored pomenutih transakcija, transakcije isplate kamata na pozajmljene izvore finansiranja (kamate na kredite, kamate na obveznice), kao i naplata kamate na plasirana novčana sredstva, kamate na obveznice drugih preduzeća i slične transakcije čine poslovnu aktivnost preduzeća.²

Iz ovih transakcija proizilaze pozitivni novčani tokovi koji se nazivaju *primanja gotovine* i negativni novčani tokovi koji se nazivaju *izdavanja gotovine*. Razlika između primanja i izdavanja predstavlja *neto novčani tok iz poslovne aktivnosti*.

U MRS 7 se kao primeri tokova gotovine iz poslovnih aktivnosti navode:

- gotovinska primanja od prodaje robe ili pružanja usluga;
- gotovinska primanja od tantijema, naknada, provizija i drugih prihoda;
- gotovinske isplate dobavljačima za robu i usluge;
- gotovinske isplate zaposlenima i za njihov račun;
- gotovinska primanja i izdavanja osiguravajućeg društva za premije i oštetne zahteve, anuitete i druga prava iz polise osiguranja;
- gotovinska plaćanja ili povraćaj poreza na dobitak osim ako se mogu identifikovati kao aktivnosti finansiranja i investicione aktivnosti;
- gotovinski prilivi i isplate po ugovorima koji se drže za svrhe preprodaje ili trgovanja i investicione aktivnosti (MRS 7, paragraf 14).

Poslovne aktivnosti preduzeća smatraju se glavnim aktivnostima, a novčani tokovi po osnovu ovih aktivnosti povezani su sa приходima i rashodima, i samim tim utiču i na krajnji finansijski rezultat poslovanja.

Primanja i izdavanja gotovine iz poslovnih aktivnosti možemo prikazati na sledeći način:

NOVČANA PRIMANJA po osnovu	NOVČANA IZDAVANJA po osnovu
• prodaje robe i usluga • kamata i dividendi • ostalih poslovnih aktivnosti	• izdataka za trgovinsku robu i usluge, • plaćanja kamata, • plaćanja poreza, • ostalih poslovnih aktivnosti

Slika 3. Primanja i izdavanja gotovine iz poslovnih aktivnosti.

² Uzimanje i vraćanje glavnice kredita tretira se kao finansijska aktivnost, a naplata ili isplata kamate kao poslovna aktivnost.

Neke transakcije, kao što su prodaja postrojenja, mogu dovesti do dobitka ili gubitka koji se uključuje u priznati dobitak ili gubitak. Tokovi gotovine u okviru takvih transakcija su tokovi gotovine iz investicionih aktivnosti. Međutim, plaćanja izvršena u svrhe izrade ili sticanja imovine koja se drži za iznajmljivanje drugim strankama i naknadno za prodaju su gotovinski tokovi iz poslovnih aktivnosti. Gotovinski prilivi po osnovu iznajmljivanja i naknadne prodaje takve imovine su takođe tokovi gotovine iz poslovnih aktivnosti.

Entitet može da drži hartije od vrednosti i zajmove u svrhu preprodaje ili trgovanja i u tom slučaju one imaju tretman slično kao i zalihe koje su pribavljene specijalno za dalju prodaju. Prema tome, tokovi gotovine koji proizilaze iz kupovine i prodaje hartija od vrednosti namenjenih preprodaji ili trgovanju, klasifikuju se kao poslovne aktivnosti. Slično tome, gotovinski avansi i zajmovi dati od strane finansijskih institucija obično se klasifikuju kao poslovne aktivnosti jer se odnose na glavnu aktivnost koja stvara prihod entiteta (MRS 7, paragrafi: 14 i 15).

4.2. TOKOVI GOTOVINE IZ INVESTICIONIH AKTIVNOSTI

Investicione aktivnosti se odnose na vrednovanje i selekciju ulaganja čiji je vek trajanja duži od jedne poslovne godine, odnosno ulaganja čiji se efekti očekuju u dugoročnom vremenskom periodu. Ovakvu vrstu transakcija čine nabavka nekretnina, postrojenja i opreme, kao i prodaja nematerijalnih sredstava. Pored pomenutog, investicionu aktivnost čine ulaganja u dugoročne finansijske instrumente (akcije, obveznice), kao i aktivnosti prodaje tih instrumenata na finansijskom tržištu” (Knežević, 2009). Iz investicionih aktivnosti proizilaze primanja i izdavanja gotovine, a njihova razlika se naziva *neto novčani tok iz investicione aktivnosti*. Novčani tokovi iz investicionih aktivnosti mogu biti:

- gotovinske isplate za nabavku nekretnina, postrojenja i opreme, nematerijalne i druge stalne imovine. Ova plaćanja obuhvataju i ona koja se odnose na kapitalizovane troškove razvoja i izgradnju nekretnina, postrojenja i opreme u sopstvenoj režiji;
- gotovinska primanja od prodaje nekretnina, postrojenja i opreme, nematerijalnih i drugih stalnih sredstava;
- gotovinske isplate za sticanje instrumenata kapitala ili dužničkih instrumenata drugih entiteta i učešća u zajedničkim poduhvatima (osim plaćanja za instrumente koji se smatraju ekvivalentima gotovine, ili za one koji se drže u svrhe trgovanja ili preprodaje);
- gotovinska primanja od prodaje instrumenata kapitala ili dužničkih instrumenata drugih entiteta (osim primanja za one instrumente koji se smatraju ekvivalentima gotovine ili za one koji se drže u svrhe preprodaje ili trgovanja);

- gotovinski avansi i zajmovi dati drugim stranama (osim avansa i zajmova koje je dala finansijska institucija);
- gotovinska primanja od otplate avansa i zajmova koji su dati drugim stranama (osim avansa i zajmova od strane finansijske institucije);
- gotovinske isplate za terminske ugovore, forvarde, ugovore s opcijom i svop ugovore, osim kada se ti ugovori drže za svrhe trgovanja ili poslovanja, ili se plaćanja klasifikuju kao finansijske aktivnosti i
- gotovinska primanja od fjučersa, forvarda, ugovora sa opcijom i svop ugovora, osim kad se ti ugovori drže za svrhe preprodaje ili trgovanja, ili se primanja klasifikuju kao aktivnosti finansiranja (MRS 7, paragraf 16).

4.3. TOKOVI GOTOVINE IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA

Transakcije po osnovu aktivnosti finansiranja su one koje preduzeće ostvaruje sa akcionarima i kreditorima. Ove aktivnosti za posledicu imaju promenu veličine i strukture izvora finansiranja preduzeća, odnosno odnosa između sopstvenog i pozajmljenog kapitala. Razlika primanja i izdavanja gotovine po osnovu ovih aktivnosti naziva se *neto novčani tok iz finansijske aktivnosti*. Najvažniji tokovi gotovine koji proizilaze iz aktivnosti finansiranja su:

- prilivi gotovine od emitovanja akcija ili drugih instrumenata kapitala;
- gotovinske isplate vlasnicima radi sticanja ili otkupa akcija entiteta;
- prilivi gotovine od emitovanja obveznica, zajmova, zapisa, menica, hipoteka i drugih kratkoročnih ili dugoročnih pozajmljivanja;
- gotovinske otplate pozajmljenih iznosa i
- gotovinske isplate korisnika lizinga za smanjenje neizmirene obaveze po osnovu finansijskog lizinga (MRS 7, paragraf 17).

5. METODE ZA SASTAVLJANJE IZVEŠTAJA O TOKOVIMA GOTOVINE U SKLADU SA MRS 7

Prema MRS 7 (paragraf 18) Izveštaj o tokovima gotovine moguće je prikazati koristeći jednu od dve metode:

1. direktna ili
2. indirektna.

Razlika između ovih metoda jeste u načinu prikazivanja tokova gotovine iz poslovnih aktivnosti, dok se tokovi gotovine iz investicionih i aktivnosti finansiranja prikazuju na isti način nezavisno od izabranog metoda. Preduzeća se ni na koji način ne obavezuju da koriste određenu metodu ali MRS 7 (paragraf 19) kaže da se entiteti podstiču da izveštavaju o tokovima gotovine iz poslovnih aktivnosti primenom direktnog metoda.

5.1. DIREKTNA METODA SASTAVLJANJA IZVEŠTAJA O TOKOVIMA GOTOVINE

Da bi se sastavio Izveštaj o tokovima gotovine primenom direktne metode potrebno je raspolagati sledećim podacima:

- dva sukcesivna bilansa stanja (na početku i na kraju odabranog obračunskog perioda) i
- bilans uspeha za taj obračunski period, ali i
- drugi podaci koji se mogu dobiti iz glavne knjige preduzeća.

„Korišćenjem ove metode preduzeće iskazuje bruto iznose osnovnih komponenti gotovinskih priliva i odliva, kao što su gotovina dobijena od kupaca i gotovina isplaćena dobavljačima i zaposlenima. Obično se pretpostavlja da su bruto iznosi gotovinskih priliva i odliva relevantniji nego neto iznosi, pa se zato kao opšte pravilo, pri korišćenju ove metode, zahteva da npr. odlivi za nabavku opreme budu uneti u bilans tokova gotovine odvojeno od priliva od prodaje ove aktive“ (Đukić, 2005, pp. 95–96).

„Primenom direktne metode iskazuju se najmanje sledeće grupe bruto novčanih priliva i odliva:

- gotovinu primljenu od kupaca, uključujući avanse, dotacije i sl.;
- prilivi po osnovu kamata i dividendi;
- ostale gotovinske prilive od poslovnih aktivnosti;
- gotovinske odlive po osnovu isplata zarada zaposlenima, dobavljačima zaliha i za obavljene usluge osiguranja i reklamiranja;
- gotovinske odlive za kamate;
- gotovinske odlive za poreze;
- ostale gotovine iz poslovnih aktivnosti“ (FASB, 1991, p. 1050).

Primena ove metode podrazumeva korigovanje pozicija bilansa uspeha promenama koje su nastale na pojedinim pozicijama bilansa stanja u dva uzastopna obračunska perioda kako bi se došlo do odgovarajućih pozicija u Izveštaju o tokovima gotovine. Tom prilikom potrebno je pridržavati se sledećeg principa (Horgren, Harison, & Bamber, 2002, p. 655):

Prihod ili rashod bilansa uspeha	ili iz +/-	Korigovanje za promenu na s njim povezanim računima	=	Iznos za odgovarajuću poziciju u tokovima gotovine

Na ovaj način moguće je utvrditi gotovinske efekte najrazličitijih transakcija. Primenom ovog osnovnog pristupa na konkretne pozicije bilansa tokova gotovine, dobijamo sledeće osnovne formule za konvertovanje prihoda u prilive gotovine.

Tabela 2

Konvertovanje pojedinih prihoda u prilive gotovine

BILANS USPEHA	AKTIVA	PASIVA
Prihodi od prodaje gotovih proizvoda	+ smanjenje na računu kupca - povećanje na računu kupca	= prilivi od prodaje
Prihodi od kamata	+ smanj. narn. pot. za kamate - poveća. narn. pot. za kamate	= prilivi od kamata
Prihodi od dividendi	+ smanj. narn. pot. za dividendu - poveć. na rn. pot. za dividendu	= prilivi od dividendi

Napomena. Prikaz autora.

Da bi se Izveštaj o tokovima gotovine sastavio na ovaj način, neophodno je prvo utvrditi razliku između pozicija dva sukcesivna bilansa, odnosno, od iznosa na kraju perioda oduzeti iznos sa početka perioda.³

Ukoliko ne utvrđujemo razliku između početnog i krajnjeg stanja na pozicijama bilansa stanja, prethodno prikazane formule bi izgledale ovako:

Tabela 3

Drugi način konvertovanja pojedinih prihoda u prilive gotovine

Prih. od prodaje	+	Početni S° kupaca	-	S° kupaca na kraju perioda	=	Prilivi od prodaje
Prih. od kamata	+	Poč. S° pot. za kam.	-	S° rn. pot. za kam. na kraju per.	=	Prilivi od kamata
Prihodi od dividendi	+	Poč. S° pot. za divid.	-	S° rn. pot. za divid. na kraju per.	=	Prilivi od dividendi

Napomena. Prikaz autora.

Za prevođenje rashoda iz bilansa uspeha u odlive gotovine koriste se sledeće formule:

³ **Načelo identiteta:** bilans otvaranja svake poslovne godine mora se podudarati sa zaključnim bilansom prethodne godine.

Tabela 4

Prevođenje rashoda iz bilansa uspeha u odlive gotovine

BILANS USPEHA	AKTIVA	PASIVA
Troškovi materijala	- povećanje zaliha materijala + smanjenje zaliha materijala	
	+ smanj. ob. prema dobavljačima - poveć. ob. prema dobavljačima	= isplata dobavljačima
Troškovi usluga	+ poveć. na unapred plać. troš. - smanj. na unapred plać. troš	zaliha i usluga
	+ smanj. na ob. za usluge - poveć. na ob. za usluge	
Troškovi zarada	+ smanj. u obavezama za zarade - poveć. u obavezama za zarade	= isplata radnicima
Rashodi za kamate	+ smanj. u obavezama za kamate - poveć. u obavezama za kamate	= odlivi za kamate
Porezi iz rezultata	+ smanj. u ob. za poreze iz rezult. - poveć. u ob. za poreze iz rezult.	= odlivi za poreze iz rezultata

Napomena. Prikaz autora.

Izveštaj o tokovima gotovine prema direktnom metodu ima sledeći oblik:

Tabela 5

Izveštaj o tokovima gotovine sastavljen po direktnom metodu

NOVČANI TOKOVI IZ POSLOVNE AKTIVNOSTI
1. Naplata potraživanja od kupaca
2. Naplaćeni ostali prihodi
3. Isplate po osnovu cene koštanja prodatih proizvoda
4. Isplate po osnovu ostalih troškova perioda
5. Isplate po osnovu kamate
6. Isplate po osnovu poreza na dobitak
Neto novčani tok iz poslovne aktivnosti (1+2-3-4-5-6)
NOVČANI TOKOVI IZ INVESTICIONIH AKTIVNOSTI
1. Prilivi gotovine po osnovu prodaje nekretnina, postrojenja i opreme
2. Prilivi po osnovu prodaje nematerijalnih sredstava
3. Prilivi po osnovu prodaje dugoročnih finansijskih instrumenata
4. Odlivi po osnovu nabavke nekretnina, postrojenja i opreme
5. Odlivi po osnovu nabavke dugoročnih finansijskih instrumenata
Neto novčani tok iz investicionih aktivnosti (1+2+3-4-5)
NOVČANI TOKOVI IZ FINANSIJSKIH AKTIVNOSTI
1. Prilivi od kredita
2. Prilivi od emisije i prodaje akcija
3. Prilivi od emisije i prodaje obveznica
4. Isplate dividendi
5. Isplate glavnice na dugoročne i kratkoročne kredite
Neto novčani tok iz finansijskih aktivnosti (1+2+3-4-5)
Neto povećanje (smanjenje) gotovine u obračunskom periodu
Gotovina i ekvivalenti na početku perioda
Gotovina i ekvivalenti na kraju perioda

Izveštaj o tokovima gotovine sastavljen po direktnoj metodi pruža korisnicima informacije o izvorima gotovine i načinu njenog trošenja. Značajna prednost direktnog utvrđivanja tokova gotovine iz poslovnih aktivnosti je u tome što omogućava korisnicima da bolje razumeju odnose između rezultata poslovanja preduzeća (dobitka ili gubitka) i njegovih novčanih tokova (Delaney, Nach, Epstein, & Susan, 2003).

5.2. INDIREKTNA METODA ZA SASTAVLJANJE IZVEŠTAJA O TOKOVIMA GOTOVINE

Korišćenjem indirektno metode za sastavljanje Izveštaja o tokovima gotovine polazi se od neto poslovnog rezultata (dobitka ili gubitka) koji se koriguje za efekte bezgotovinskih transakcija tj. za prihode i rashode koji ne dovode do priliva i odliva u obračunskom periodu za koji se ovaj izveštaj sastavlja. Takođe, potrebno je izvršiti korigovanje za prilive i odlive koji su kao prihodi i rashodi obuhvaćeni u bilansu uspeha, ali se odnose na aktivnosti investiranja i finansiranja. Ove korekcije mogu se svrstati u tri osnovne kategorije (Stevanović, 2006, p. 273):

1. usklađivanje za „nenovčane“ rashode koji se dodaju na neto dobitak (npr. troškovi amortizacije, rezervisanja i sl.) i „nenovčane“ prihode koji se oduzimaju od neto dobitka (npr. prihodi od usklađivanja dugoročnih rezervisanja), odnosno:

- + rashodi amortizacije
- + troškovi rezervisanja
- prihodi od usklađivanja dugoročnih rezervisanja

2. usklađivanje za one elemente dobitka koji utiču na tokove gotovine, ali se klasifikuju u okviru investicione (prihodi ili rashodi od prodaje stalne imovine) ili finansijske aktivnosti (npr. prihodi i rashodi od otpisa obaveza), što se može predstaviti na sledeći način:

- + gubici od prodaje stalne imovine
- dobiti od prodaje stalne imovine
- + rashodi od otpisa obaveza
- prihodi od otpisa obaveza

3. usklađivanje za promene salda na pojedinim bilansnim računima (npr. povećanje salda potraživanja od kupaca predstavlja negativne novčane tokove, tj. onaj deo prihoda uključenih u dobitak koji će biti naplaćen tek u idućem obračunskom periodu):

- povećanje salda na računima aktive
- + smanjenje salda na računima aktive
- smanjenje salda na računima pasive
- + povećanje salda na računima pasive

Za razliku od direktne metode čijom se primenom korisnici informišu o prilivima i odlivima novčanih sredstava iz poslovne aktivnosti, korišćenjem indirektno metode objašnjava se zašto se neto novčani tok iz poslovne aktivnosti razlikuje od druge mere uspešnosti poslovanja – neto dobiti (Meigs, Bettner, Whittington, & Meigs, 1999, p. 894).

Izveštaj o tokovima gotovine sastavljen po indirektnom metodu ima sledeći oblik:

Tabela 6

Izveštaj o tokovima gotovine sastavljen po indirektnom metodu

NOVČANI TOKOVI IZ POSLOVNE AKTIVNOSTI
I Neto dobitak
II Amortizacija
III Ostali prilivi
1. Smanjenje potraživanja od kupaca
2. Smanjenje zaliha gotovih proizvoda, robe i materijala
3. Povećanje obaveza prema dobavljačima
4. Povećanje obaveza za kamate
5. Povećanje obaveza za poreze
IV Ostali odlivi:
1. Povećanje potraživanja od kupaca
2. Povećanje zaliha robe, materijala, gotovih proizvoda
3. Smanjenje dobavljača
4. Smanjenje obaveza za kamate
V Neto novčani tok iz poslovne aktivnosti (I + II + III - IV)
NOVČANI TOKOVI IZ INVESTICIONIH AKTIVNOSTI
1. Prilivi gotovine po osnovu prodaje nekretnina, postrojenja i opreme
2. Prilivi po osnovu prodaje dugoročnih finansijskih instrumenata
3. Odlivi po osnovu nabavke nekretnina, postrojenja i opreme
4. Odlivi po osnovu nabavke dugoročnih finansijskih instrumenata
Neto novčani tok iz investicionih aktivnosti (1+2-3-4)
NOVČANI TOKOVI IZ FINANSIJSKIH AKTIVNOSTI
1. Prilivi od kredita
2. Prilivi od emisije i prodaje akcija
3. Prilivi od emisije i prodaje obveznica
4. Isplate dividendi
5. Isplate glavnice na dugoročne i kratkoročne kredite
Neto novčani tok iz finansijskih aktivnosti (1+2+3-4-5)
Neto povećanje (smanjenje) gotovine u obračunskom periodu
Gotovina i ekvivalenti na početku perioda
Gotovina i ekvivalenti na kraju perioda

6. ZAKLJUČAK

Izveštaj o tokovima gotovine jeste deo godišnjeg finansijskog izveštaja preduzeća koji korisnicima pruža informacije o kretanju gotovine kroz preduzeće. Adekvatno povezane sa informacijama iz drugih finansijskih izveštaja (pre svega sa bilansom stanja i bilansom uspeha) informacije iz

Izveštaja o tokovima gotovine pomažu menadžmentu preduzeća ali i eksternim korisnicima da steknu uvid u likvidnost i solventnost preduzeća.

Prema MRS 7 – Izveštaj o tokovima gotovine, svi novčani tokovi koje preduzeće realizuje mogu se javiti kao: novčani tokovi iz poslovnih (operativnih) aktivnosti, novčani tokovi iz aktivnosti investiranja i novčani tokovi iz finansijskih aktivnosti. Međunarodna računovodstvena regulativa dopušta dve metode za sastavljanje Izveštaja o tokovima gotovine: direktnu i indirektnu, od kojih svaka ima svoje prednosti i nedostatke, ali je preporuka MRS 7 da se prilikom sastavljanja ovog izveštaja koristi direktna metoda.

REFERENCE

- Delaney, R.P., Nach, R., Epstein, J.B., & Susan, W.B. (2003). *GAAP: Interpretation and Application of Generally Accepted Accounting Principles*. London: John Willey & Sons Inc.
- Đukić, T.D. (2005). *Bilans tokova gotovine kao instrument upravljanja likvidnošću preduzeća*. Niš: Ekonomski fakultet.
- FASB. *Original Pronouncements Accounting Standards, SFAS No95, Bolunr I*. Illinois: Irwin, Homewood.
- FASB. (1987). *Statement of Financial Accounting Standards No 95: Statement of cash flows*.
- Horngren, C.T., Harrison, W.T., & Bamber, L.S. (2002). *Accounting, 5th*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Kimmel, P.D., Weygandt, J.J., & Kieso, D.E. (2011). *Financial accounting, 6th*. New York: John Wiley & Sons.
- Kintzele, P.E. (1990). Implementing SFAS95, Statement of cash flows. U *The CPA journal 02*. New York: The New York State Society of CPA`s.
- Knežević, G. (2009). *Analiza finansijskih izveštaja, (drugo izmenjeno i dopunjeno izdanje)*. Beograd: Univerzitet Singidunum.
- Libby, R., Libby, A.P., & Daniel, S.G. (2011). *Financial Accounting, Whitby, 7th ed*. Whitby: McGraw-Hill.
- Meigs, R.F., Bettner, M., Whittington, R., & Meigs, M.A. (1999). *Računovodstvo - temelj poslovnog odlučivanja*. Zagreb: Mate.
- Stevanović, N. (2006). *Upravljačko računovodstvo*. Beograd: CID Ekonomskog fakulteta.

Primljeno: 27.09.2013.

Odobreno: 09.10.2013.